Навесні квітнуть яблуні. Білими метелицями займаються сади і здається, що те гілля в цвіту лине перед очима в далечінь. В незриму далечінь, туди далеко-далеко, відкіля ніщо й ніколи не вертається,— в літа, в минуле лине яблуневий цвіт. Яблуні квітнуть недовго. Кілька днів стоять вони в цвіту, а потім падають додолу їхні ніжні пелюстки,— як пластівці першого снігу, вкривають вони землю.

Недовго стоять яблуні в цвіту... Глянути на їх білий лет — пригадати свою молодість: вона квітнула також недовго. Вона промчала баскими кіньми через яблуневі метелиці й першими заморозками вже взялися ваші скроні.

Запрягайте коні в шори,

Коні воронії,

Та й поїдем доганяти

Літа молодії...

Коли стоять яблуні в цвіту, тоді хочеться дивитись на дітей. Це вони — яблунева згадка наших молодощів, це вони — вічна, цікава загадка нашого майбутнього. Не стане вас, не стане ваших поплічників, ваших близьких друзів і товаришів, а вони, ці діти, житимуть, вони продовжуватимуть ваше діло і вже не вам, а їм будуть квітнути навесні яблуні й нагадувати минуле. Коли стоятимуть отак, як зараз, сумирні, замріяні яблуні в цвіту, ваші нащадки, може, згадають і вас... І ті яблуні, як і тепер оце, будуть видаватись їм найкращим виявом безугавного творчого процесу вічного, прекрасного, всепереможного життя...

Яблуні в цвіту!

Такий чудернацький настрій опановує, коли ходиш чистенькими доріжками дослідного дитячого садка ім. Т. Шевченка, що в Києві на Лук'янівці. Квітнуть яблуні, квітне бузок. В садку ще тихо, тільки птахи щойно закінчують свої вранішні урочисті кантати. Ранок прокинувся, підвівся, розплющив злотосяйні очі й потужно підводиться ввесь у цвіту. Дітвори ще нема, але за кілька хвилин вона вже защебече в коридорі, залі, на веранді в садку.

Ось уже чути, як рипить надвірна хвіртка й капці тьопають по підлозі в сінцях. На підлозі вряди-годи чути й човгання набучавілих чобіт. Батьки йдуть. Лідії Дмитрівні, Лизаветі Василівні та Софії Іванівні починається неабияка робота. Власне, коли глянути їм просто у вічі, то далебі, яка це "Лизавета Василівна" чи "Софія Іванівна"! Вони звичайні — товаришка Ліза, товаришка Соня, в їхніх очах відбилась колективна усмішка малечі, що вже старанно роздягається в коридорі, і це "Василівна" чи "Дмитрівна" звучить поважно-серйозно, але заразом і наївно-симпатично. Але ви, будь ласка, киньте ці жарти — ви маєте діло з вихователькими і ви не думайте собі, що їм тільки й роботи тої, що з малечею в піску барбатись та пісень співати: "На виру-вирочку, на піску-пісочку"...

Ось привела свою шестилітню Галю жінка в замусоле-ній спідниці, запнута хусткою. Галя, скоро переступила поріг дитячого садка, як миттю ожила, її мініатюрні рученята здіймають благеньке пальтечко й вішають на вішалку, позначену червоною кулею. Червона куля — це Галина індивідуальна означка, що заступає їй напис. Малеча ж бо ще не знає літер. Мати розпитує в Лідії Дмитрівни за свою дон,ьку й під кінець підпирає лівою рукою щоку й просить не що інше, як:

— Так я вже вас, Лідія Дмитрівна, буду уп'ять просити: напишіть ви моєму чортові писульку, щоб він, ідол, уп'ять же до тої пивної не ходив. Як тільки получка — повірите — геть-чисто всі гроші проп'є!..

Або ще таке. Чоловік у зашмальцьованій шкуратянці незграбно сів на краєчок дитячого ослінчика й, похопившись, зняв кепку.чЙому трохи ніяково, але що ж робити.

— Очень даже прошу вас, товарищ учительша, скажите слово моей Дуньке: опять, каналия, с чужаками таскаться начала. Конечно, и мне это, сказать бы, так совсем неприятно даже, и опять же дети... Очень еще раз прошу — скажите ей, она вас послушается, стыдно станет, потому что, если разобраться хорошо, так какая же это жизнь? Даже смешно...

Вони, ці прості, милі товаришки, дошкільні вихователькі, бачать не самі радісні дитячі обличчя своєї аудиторії і чують не тільки дитячий сміх. Побут нашої околиці, де поруч із новими паростками вперто держиться свого й старе, той побут, де поруч із клубами, лекціями, кіно, виставами, спортгуртком точиться пияцтво, розпуста, аліментна морока, панує "финка", цей побут хоч-не-хоч, а хляскає і по садку, оточує звідусіль його. Садок дитячий — це ніби острів. Острів, що на ньому виховуються майбутні громадяни нового життя. Тим-то й "товариш учительша", ця симпатична "Дмитрівна" чи "Василівна" часто мусять виступати в ролі своєрідного судді, регулятора родинних стосунків, коли треба переконати якогось Спиридона не йти після "получки" пропивати в пивниці гроші, або напутити "Дуньку" не тягатись із "чужаками"... їм довіряють часто-густо найінтимніші моменти свого власного життя, їм вірять, їх поважають, вони — авторитет. І це зрозуміло — це ж їм батьки-робітники та службовці довіряють щодня на дев'ять годин своє найдорожче, своїх дітей. Як же їм не оповісти про свої болі й радощі! Та й однаково нема чого перед ними критись — діти самі викажуть. Ось прийшов до садка білявий Ваня, і тільки-но він побачив Лизавету Василівну, як уже спішить повідомити її про свою домашню новину:

— А в нас, Лизавето Василівно, новий папа!

— Як це —"новий"? А старий де ж?

— У нас два папи: папа і папа-знакомий. Папа поїхав на село, а папа-знакомий живе тепер у нас.

Або ось маленька Варя, що пригорнулась до коліна Лідії Дмитрівни:

— А наша мама позавчора прогнала папу Васю, тепер у нас новий папа.

— Як же його звати?

— Папа Стьопа...

Дівчинка невинно вимовляє страшні речі, вона ще не здає собі справи в жахливій суті тих слів, що так наївно проказують її пухкенькі рожаїсті вуста. Але що, коли б вона зрозуміла їх?.. Страшно стає, як подумати про ту відразну брудну гримасу нашого побуту, що раз у раз посміхається цим дітям поза дитячим садком... Якими б зморшками образи й болю вкрилось ясне дитяче личко, якби воно могло збагнути брутальне значення цих коротеньких і простих слів: "папа Вася" і "папа Стьопа"...

Але — яблуні в цвіту. Яблуневий цвіт не відає за липневі грози, громи і блискавки. Яблуні в цвіту не думають, що прийде осіння сльота, дрібно затріпотить на шибці холодна мжичка, спаде долу листя, вкриє білим напиналом землю пухкий сніг, ударить мороз. Яблуні в цвіту не знають того. Ніжні пелюстки милують око, і білий, яблуневий шум летить з піснями, з радощами, зі сміхом у далечінь. Чи чули ви коли-будь яблуневий шум? Слухайте його...

Яблуні в цвіту...

Маленький натовп уже перед полицею, де охайно виструнчились склянки, щіточки й коробочки з зубним порошком. Малеча старанно

шарує свої зуби. Черговий із старшої групи доглядає ладу й щоб правильно чистили та добре вимивали потім щіточки та склянки:

— Шура, я ж тобі казав, щоб не вбік тер, а згори вниз! Отак, дивись...

І Шура намагається "як слід" чистити свої крихітні зубки.

Ліворуч лежать молоточки, обценьки й тесані чураки. На стікці таблиця:

Порядкують у майстерні Вітя, Шура, Боря.

В око впадають сухі гілочки бузку, берези, клену, приладнані на білому картоні — це дітвора стежила, як розвиваються дерева. На стінці ще нова таблиця, де проти кожного прізвища наліплено якусь індивідуальну ознаку — зайчика, долоню, галузку, зірку.

Вам дивно дивитись на ті чудні ієрогліфи, але вони багато промовляють дітворі, з них вона довідується, хто й коли виконував свій обов'язок.

Вам — літери, а дітворі — оті ієрогліфи, що за літерами,— вона ж бо не знає ще письма й тільки в старшій групі починає потроху знайомитися з літерами.

У світлій затишній залі вже порядкує коло акваріуму природком. Він — із трьох дітей. Вони кидають дафнію й пильно стежать, як їхні "підшефні" — маленькі сріблясті рибки кидаються на чорні цятки комах.

На підвіконні стоїть слоїк із пуголовками. Пуголовки ростуть, і природком разом'з Лизаветою Василівною вже випустив кількох із своєрідного скляного інкубатора на простори акваріуму.

Зненацька чується від піаніно кілька потужних кличних акордів. Це гасло. Звідусіль біжить до зали дітвора й довгими черідками дефілює залою під музику. Ось парами вони виконують нескладні "па" чеського народного танцю "Страшак". Але гляньте на їхні личка — яке серйозне ставлення до кожного свого руху, яка зосередженість і уважність!

Вони востаннє стукнули по блискучій підлозі ноженятами, закінчуючи "Марш піонера", і вже посідали на ліліпу-тах-дзигликах широким колом. Ви чуєте знайому мелодію акомпаніменту, що її не раз слухали на концертах "Думки", і тоненькі дитячі голоси зриваються на всю залу срібними дзвониками:

А вже весна, а вже красна,.

Із стріх вода капле, із стріх вода капле,

Із стріх вода капле..

Молодому козакові

Мандрівочка пахне, мандрівочка пахне, Мандрівочка пахне...

Дзвінок. Малеча суне до вмивальників, і чути, хлюпотить вода. В кімнатах з'являються крихітні столики, на них квіти й склянки з кавою. Це сніданок. Але ще почекайте снідати. Станьте в маленьку чергу й "санком" огляне ваші руки, лице, сорочку й загляне вам у... волосся. З одного краю оглядає член санкому Вася, а з другого Настя. Вася — сангвінік, він уже поспішно оглянув більшу частину черги, а Настя ще порається з передніми. Шестилітня Настя — педантка, її два тижні тому обрали до санкому, і вона поважно й ретельно ставиться до своїх громадських обов'язків. У неї з брудними нігтями не прошмигнеш снідати. Вона одразу помітить і не пустить. Для того й санком, щоб охайні були. Іноді санком аж занадто ретельний буває, і тоді він запропонує оглянути й присутніх гостей. Трапився одного разу такий

випадок: садок з групою студентів відвідала дошкільниця-теоретик. Вона показувала своїм слухачам-студентам садок, пояснювала їм, ілюструвала практику їхнього теоретичного знання, коли нараз підійшов санком і:

— Ану, тьотю, ми оглянемо вас — покажіть ваші руки...

Дитинча взяло випещену, наманікюрену руку з гострими нігтями й жахнулось:

— Ой, які ж у вас пазурі, тьотю! Ідіть зараз же позрізайте та помийте добре. Ай-яй-яй-яй!..

Дошкільниця-теоретик почервоніла, як пишна півонія, на очах їй ось-ось виступлять сльози досади. Покинувши своїх слухачів, вона щодуху побігла в дальню кімнату стирати манікюр... В житті бувають часто-густо випадки, коли не тільки практика не збігається з теорією, а й навпаки — теорія з практикою...

Але хай малеча п'є собі каву, а ми тим часом поговорімо з вихователькими. У них сила спостережень і довсіду. Тут справжні поклади для педагога, публіциста й навіть письменника. Той, хто хоче знати побут нашої околиці, хто хоче подивитись у найглибші його шпарини — розпитайтесь у дошкільниць. їхні вихованці — це дзеркало, в якому відбивається і добре і зле,— що проходить перед їхніми очима. Ось занотовані дитячі відповіді на різні

запитання, що їх давали вихователькі дітям, бажаючи обізнатись із їхнім розумовим розвитком. Зупинімось на найцікавіших:

Запитання: "Хто такий Ленін?"

Відповіді:

1. "На стінці висить".

2. "Той дідусь, що вмер у Москві, і тепер дуже любить дітей".

3. "Ленін — це той великий дядя, що він розпоряджається всіма".

4. "Ленін — це пролетарій, комуніст, він — за бідних".

5. "Ленін — Тарас Шевченко... він пише про людей, що

не заробляють".

Запитання: "Хто такий піонер?" Відповіді:

1. "Діти, які в бога не віруют".

2. "Діти, які не б'ються і їм за це нав'язують червоний

галстук".

Запитання: "Чому хочеш (або не хочеш) бути піонером?" Відповіді:

1. "Не хочу, бо я девочка, і, коли виросту, буду бариш-ней, а з мальчиками стидно гулять"...

2. "Хочу, бо буду тоді всіх дітей лупити, а вони слухатимуться, як наших хлопців-піонерів усі слухають"...

Запитання: "Хто зробив революцію?" Відповіді:

1. "Мій тато, бо каже: "Мы сделали революцию!"

2. "Женотдел. Там моя мама з тьотею Пашею працю-

ють. От вони всі на собранії підговорились, зробили

революцію і не варили нам обідати: ми плакали, а іТапа

здорово маму налупив".

3. "Бог".

4. "Цар".

5. "Ленін з усякими комісарами".

Запитання: "Хто сіє хліб?"

Відповіді:

1. "Селяни, що живуть у Боярці".

2. "Бабушкина девушка й дядя Петя".

Дитячий садок — український. До нього попадає малеча і з родин з ламаною мовою, але в садку вона непомітно починає говорити доброю українською мовою. Такий дитячий садок є разом із тим засіб українізувати батьків. Вихователькі вимагають, щоб батьки вдома говорили з дітьми також українською мовою. І батьки намагаються... Бувають зрідка випадки спору, але то тільки зрідка, адже факт фактом: це ростуть майбутні громадяни УСРР, громадяни не тільки зовнішньою, механічною приналежністю, а й внутрішньою —"уесерерівські"...

Бавлячись у садку, дитина поволі, але грунтовно так звикає до української мови, що — схибни хоч трохи мовно випадковий відвідувач і — вже може трапитись курйоз. Одного разу садок оглядала

інструкторка Наркомосвіти. З дітворою вона намагалась говорити по-українськи:

— А скажи мені, Соня, що ти дєлаєш у садку після обіду?

Маленька Соня зашарілась, але відповіла амбітно:

— Я ніколи в садку не "дєлаю", для цього в нас є інше місце...

Під яблунею, що голубливо простерла своє квітчасте гілля, дитяче коло грає в берізоньку. Крутиться малеча барвистим колом, і не відрізнити яблуневого цвіту від дитячих постатей.

Вони злилися в одне рожаїсте ціле, в єдиний образ тої чарівної весни, що іще раз прийшла до нас. І вам згадуються не до місця Олесеві рядки:

Ти не дивись, що буде там, Чи забуття, чи зрада: — Весна ще назустріч вам, Весна в цей час вам рада.

Яблуні в цвіту стоятимуть ще не одну весну за ваше життя, але вже ніколи не зіллєтесь ви з яблуневим цвітом у чарівну симфонію тзк, як зливаються перед вашими очима ці діти.

Щось сповнило ваші груди і хвилює. І коли ви покидаєте разом із веселими, безжурними дітьми, що вже спочили по обіді, дитячий садок, вам востаннє спадає одна химерна думка:

"Як шкода, що ваш світанок життя пройшов без оцих милих "санкомів", "природкомів", "берізоньок" і "струмочків"! Яка шкода, що нема такого фаустівського Мефістофеля, щоб обернув би вас із випадкового відвідувача на постійного вихованця дитячого садка.*."

А дорогою з лук'янівськмх садів струменяться яблуневі пахощі і з-за парканів визирають білі віти.

Яблуні в цвіту...